

UCHWAŁA NR XXXIV/343/2022
RADY GMINY BOLESŁAW

z dnia 31 stycznia 2022 r.

w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Bolesław na lata 2022-2026.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r., poz. 1372 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249)

Rada Gminy Bolesław uchwala:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Bolesław na lata 2022 - 2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Bolesław i Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bolesławiu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2022 r.

Przewodniczący Rady

mgr Ewa Dychtoń

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Bolesław na lata 2022 - 2026

Bolesław 2022

Spis treści

Podstawa prawna:	3
I. Wstęp	3
II. Zjawisko przemocy w rodzinie	4
III. Diagnoza sytuacji w gminie Bolesław w aspekcie problemów występowania przemocy domowej	5
3.1. Diagnoza zjawiska przemocy w perspektywie danych instytucji.....	5
3.2. Diagnoza zjawiska przemocy w perspektywie ankiet	11
3.2.1 Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród uczniów z terenu Gminy Bolesław na temat zjawiska przemocy	11
3.2.2 Ankieta przeprowadzona wśród dorosłych mieszkańców na temat występowania zjawiska przemocy domowej w Gminie Bolesław	14
3.3. Analiza SWOT	17
IV. Realizatorzy Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.....	18
V. Adresaci programu	18
VI. Założenia oraz cele i zadania Programu	18
6.1. Założenia programu	18
6.2. Cele programu	19
6.2.1 Cel główny Programu	19
6.2.2 Cele szczegółowe Programu	20
VII. Źródła finansowania programu	31
VIII. Zasady monitorowania programu oraz weryfikowania jego założeń	31
Załączniki	33

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku.

Program zgodny jest z dokumentami strategicznymi:

- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Małopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie;
- Strategia Rozwoju Gminy Bolesław na lata 2021-2030.

I. WSTĘP

Rodzina powinna swym członkom gwarantować bezpieczny i harmonijny rozwój kształtujący od wczesnego dzieciństwa osobowość człowieka, jego system norm i wartości. Przemoc w rodzinie ma więc szczególnie społeczny wymiar, ponieważ zarówno tradycje i zwyczaje rodzinne, jak i dysfunkcje rodziny, mają bezpośredni wpływ nie tylko na model życia konkretnej rodziny, ale przenoszą się na relacje i funkcjonowanie człowieka w innych płaszczyznach życia społecznego. Przemoc w rodzinie dotyka ludzi niezależnie od miejsca zamieszkania i statusu społecznego i stanowi poważny problem społeczny wielu środowisk. W przeciwdziałaniu zjawisku przemocy istotne jest dążenie do wprowadzania uniwersalnego standardu wsparcia osób doświadczających przemocy adekwatnego do warunków zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Podstawową cechą działań podejmowanych w obszarze przemocy domowej powinno być szybkie reagowanie mające na celu przerwanie przemocy oraz szybka i skuteczna pomoc ofiarom. Powodzenie podejmowanych działań w dużej mierze zależy od współdziałania lokalnej społeczności oraz instytucji i organizacji zajmujących się zjawiskiem przemocy.

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Bolesław na lata 2022- 2026 przedstawia strategię działania obejmującą pomoc

rodzinom doznającym przemocy, w celu zminimalizowania zjawiska przemocy w rodzinie, a także jego skutków w wymiarze indywidualnym oraz społecznym.

II. ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Art. 2 ust. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje przemoc w rodzinie, jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie zwykle powtarza się według określonego schematu, w którym wyróżniamy następujące fazy:

- narastania napięcia, w której zaczyna pojawiać się agresja,
- ostrej przemocy, w której następuje wybuch agresji, w tej fazie najczęściej ofiary poszukują pomocy,
- miodowego miesiąca, kiedy sprawca przeprosza i obiecuje poprawę, w tej fazie bardzo często osoby doznające przemocy wycofują się z kontaktu z osobami udzielającymi pomocy, mając pozorne poczucie odzyskiwania kontroli nad sytuacją.

„Wycofywanie się”, a także dalsze pozostawanie w związku ze sprawcą, tłumaczy się syndromem wyuczonej bezradności lub syndromem stresu pourazowego. W przypadku ofiar przemocy przekłada się to na rezygnację z aktywności, które ofiara podejmowała w celu poprawy sytuacji, a które okazały się nieskuteczne, co utwierdza ofiarę w przekonaniu, iż nie może nic zrobić, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo i rezygnuje z kolejnych prób zmiany sytuacji. Analizując sytuację ofiary, należy wziąć pod uwagę, że ma ona nadzieję na zmianę zachowania sprawcy. Ponadto często wstydzi się swojej sytuacji, jest zależna ekonomicznie od sprawcy lub zostaje z nim „ze względu na dzieci”. Często uważa, że przemoc jest jej prywatnym problemem, a środowisko zewnętrzne (rodzina, znajomi, instytucje) swoim zachowaniem mogą utwierdzać o braku możliwości otrzymania wsparcia i ochrony.

Podczas, gdy zachowania ofiary mogą wydawać się irracjonalne, sprawca w sposób bardzo logiczny potrafi tłumaczyć swoje zachowanie, jako akt słusznego ukarania ofiary. Jednocześnie kwestionuje swoją odpowiedzialność. Nie przyznaje również, że takie zachowanie jest aktem agresji oraz mechanizmem sprawowania władzy i kontroli, narzędziem całkowitego podporządkowania ofiary woli sprawcy.

Przemoc w rodzinie jest trudna do zdiagnozowania, to problem przez wiele lat ukrywany. Jednak szkodliwość przemocy w wymiarze tak jednostkowym, jak i społecznym, wymaga podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu zapobiegawczego.

III. DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE BOLESŁAW W ASPEKCIE PROBLEMÓW WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

W celu dokonania diagnozy zjawiska przemocy domowej w Gminie Bolesław oparto się na następujących danych:

- sprawozdania, raporty dostępne w instytucjach zajmujących się zjawiskiem przemocy,
- ankieta przeprowadzona wśród młodzieży (71 ankiet) oraz dorosłych mieszkańców Gminy Bolesław (144 ankiety); ankieta skierowana do dorosłych mieszkańców Gminy Bolesław została przeprowadzona łącznie na potrzebę przygotowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Programu.

3.1. Diagnoza zjawiska przemocy w perspektywie danych instytucji

Instytucjami świadczącymi pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w Gminie Bolesław są: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bolesławiu, Punkt Informacyjno – Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Ofiar Przemocy w Rodzinie, Centrum Rozwoju Dziecka "Perspektywy KIDS, Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie z siedzibą w GOPS Bolesław, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bolesławiu z siedzibą w GOPS. Celem udzielenia schronienia osobom uwięzionym w przemoc podpisano Porozumienie z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczynnym w Kluczach, które dysponuje bazą placówek pomocowych. Dla sprawców przemocy eksmitowanych z mieszkania zabezpieczono miejsca w Schronisku w Kluczach.

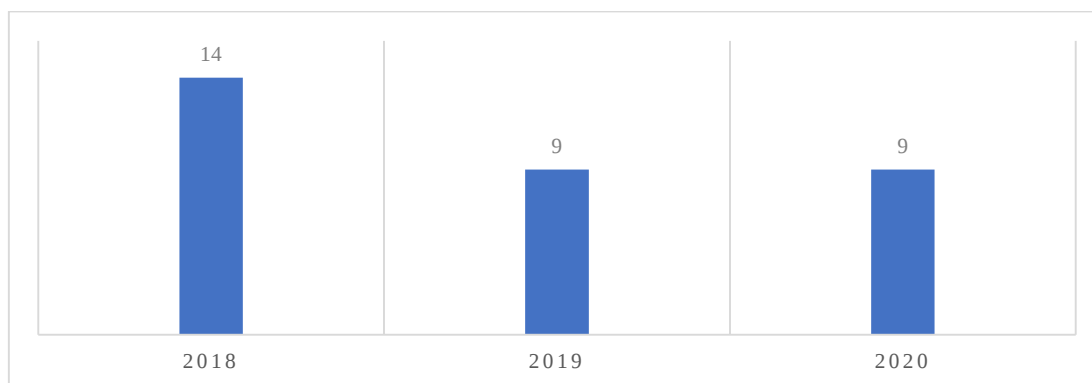
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Bolesław powołany został Zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław Nr 0151/127/2010 r. z dnia 07.12.2010 r. z późn. zm. Głównym celem działalności Zespołu Interdyscyplinarnego jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia osób zagrożonych przemocą. Gminny Zespół Interdyscyplinarny spotyka się raz na kwartał. Do pracy ze sprawcą i rodziną doświadczającą przemocy powołuje się grupy robocze, które ustalają plan pomocy rodzinie dostosowywany do potrzeb poszczególnych rodzin. Zgodnie z procedurą Niebieskiej Karty na spotkania zaprasza się także osobę, co do której istniało podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie oraz wzywa się osobę podejrzaną o stosowanie przemocy w rodzinie.

Tab. 1. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Bolesław w latach 2018- 2020. Źródło: dane GOPS Bolesław.

	2018	2019	2020
Liczba założonych formularzy „Niebieska Karta”	5	6	4
Liczba procedur Niebieska Karta kontynuowanych z lat poprzednich	10	0	0
Liczba zakończonych NK z powodu: ustania przemocy w rodzinie	13	0	5
braku zasadności podejmowania działań	2	0	2
Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
Liczba powołanych grup roboczych	5	6	4

W latach 2018 – 2020 w Gminie Bolesław liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty ze względu na występującą przemoc w rodzinie kształtowała się następująco.

Wykres 1. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskich Kart” w latach 2018- 2020. Dane GOPS Bolesław.

W latach 2019 i 2020 liczba rodzin objętych procedurą Niebieskich Kart utrzymywała się na takim samym poziomie.

Ofiarami przemocy w rodzinie były głównie kobiety i dzieci. W ciągu ostatnich trzech lat jako ofiara przemocy wystąpił tylko jeden mężczyzna. Nie oznacza to, iż nie było innych ofiar przemocy – mężczyzn, ale może to być związane ze społecznym odbiorem mężczyzn jako ofiar przemocy.

Tab. 2. Ofiary przemocy w latach 2018- 2020. Źródło: GOPS Bolesław.

	2018	2019	2020
kobiety	9	6	4
mężczyźni	1	0	0
dzieci	4	0	0
ogółem osób	14	6	4

Jednym z zadań podejmowanych przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny jest prowadzenie na terenie gminy Bolesław działań o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym w temacie

przeciwdziałania przemocy. W roku 2020 realizowano działania polegające na organizacji spotkań informacyjno- edukacyjnych ze społecznością lokalną. W związku z sytuacją epidemiologiczną na terenie kraju działanie ograniczono do minimum, zorganizowano 1 spotkanie. W lokalnej prasie jeden raz na kwartał zamieszczano artykuły edukacyjno- informacyjne. Kontynuowano działania informacyjno – edukacyjne w ramach Kampanii „Reaguj na przemoc” oraz działania informacyjno – edukacyjne w ramach Kampanii „Postaw na rodzinę”.

Kontynuowano współpracę z poprzednich lat z kościołami i związkami wyznaniowymi w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie. Współpracowano z instytucjami rządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie tj. CHSD w Kluczach, PCPR w Olkuszu, Stowarzyszeniem „Niebieska Linia”. Realizowano projekt polegający na prowadzeniu przez psychologa zajęć edukacyjnych dla rodziców i opiekunów.

Tab. 3. Działania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży prowadzone przez GKRPA. Źródło: GOPS Bolesław.

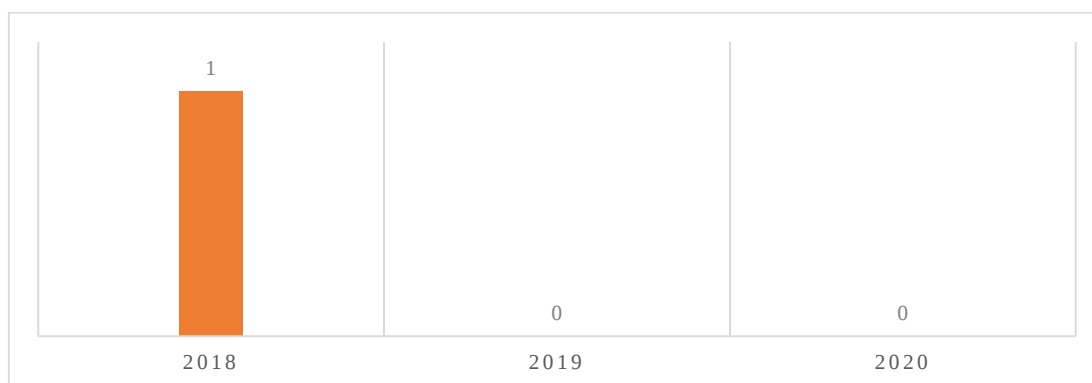
instytucja/ rok	2018	2019	2020
GKRPA	realizacja działań profilaktycznych wśród uczniów klas V szkół podstawowych o tematyce profilaktyki uniwersalnej ukierunkowanej na profilaktykę uzależnień i zapobieganie zachowań ryzykownych. Realizator „Krokus” Pracownia Szkoleniowa Ł. Czulak.	- realizacja działań profilaktycznych wśród uczniów klas VII szkół podstawowych o tematyce profilaktyki uniwersalnej ukierunkowanej na profilaktykę uzależnień i zapobieganie zachowań ryzykownych. Realizator PROGRESS – Instytut Rozwoju i Edukacji Kamil Borkowski. - uczniowie klas VII i VIII szkół podstawowych oraz II i III gimnazjum uczestniczyli w spotkaniu autorskim zorganizowanym w GBP z pisarką powieści młodzieżowych Ewą Nowak nt. „Zamiast nałogu, stop przemocy i agresji w szkole”.	przeprowadzono cykl zajęć profilaktycznych w Przedszkolach: w Laskach, Podlipiu, Krzykawie oraz Bolesławiu.
Zespół Przedszkolno – Szkolny w Podlipiu	spektakl profilaktyczny „Powrót do domu. Prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie” o tematyce przeciwdziałania przemocy, uzależnienia od alkoholu i innych substancji psycho-	- realizacja spektaklu profilaktycznego. Realizator Teatr „Maska”. - warsztaty dla uczniów pt. „Budowanie właściwych relacji rodzinnych, przeciwdziałanie agresji, przemocy	warsztaty on – line dla uczniów klasy IV i VI „Rola emocji w życiu człowieka”, klasy VII i VIII „Profilaktyka alkoholowa i narkotykowa”.

	aktywnych. Realizator Teatr „Bajdurka”. •spektakl profilaktyczny „Poskromienie nieznosnego smoka”. Realizator „Inspiracja”. •warsztaty profilaktyczne (alkohol, narkomania, przemoc) 2 edycje po 45 min. Realizator „Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień”.	i uzależnieniom •szkolenie dla uczniów pod tytułem „Porozmawiajmy o przemoc”. Realizator Firma Szkoleniowo – Edukacyjna Marek Szczotkowski. •wywiadówka profilaktyczna dla rodziców „Zniewolony umysł – budowanie właściwych relacji rodzinnych, przeciwdziałanie agresji, przemocy, alkoholizmowi, narkotykom i innym nielegalnym substancjom”. Realizator - Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień Dominika Wąsik.	
Zespół Przed-szkolno – Szkolny w Krzykawie	•spektakl profilaktyczny „Powrót do domu. Prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie” o tematyce przeciwdziałania przemocy, uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych. Realizator Teatr „Bajdurka”. •spektakl profilaktyczny „Poskromienie nieznosnego smoka” Realizator „Inspiracja”. •warsztaty profilaktyczne 7 edycji po 45 min. (alkohol, narkomania, przemoc). Realizator „Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień”.	•prelekcja/wykład nt. „Bezpieczeństwo podczas zajęć. Agresja i przemoc rówieśnicza. Procedury zachowania się ucznia w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych. Profilaktyka uzależnień”. Program skierowany do uczniów, rodziców uczniów i nauczycieli. Realizator Polskie Centrum Profilaktyki w Krakowie.	•„Żeby chciało się chcieć - warsztat motywacji i automotywacji nauczycieli i wychowawców. Jak motywować siebie i jak motywować uczniów”. •warsztaty profilaktyczne dla uczniów klas V i VI o tematyce „Konstruktywne sposoby rozładowania złości”, „Nadużywanie gier”, „Komunikacja bez przemocy”, „Przeciwdziałanie uzależnieniom”. Realizator: Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień Dominika Wąsik. •warsztaty on-line dla uczniów klasy IV nt. „Tolerancja wobec inności”, klas VI „Rola emocji w życiu”, „Tolerancja wobec inności”, klasy VII nt. „Profilaktyka – dopalacze”, „Profilaktyka – narkotyki”, dla klas VIII „Tolerancja wobec inności”, „Trening antystresowy”.
Szkoła Podstawowa	•warsztaty - przeciwdziałanie przemocy, uzależnieniom. Realizator „Akade-	•warsztaty profilaktyczne pt. „Zniewolony umysł – budowanie właściwych re-	•warsztaty profilaktyczne dla uczniów klas VII „Konstruktywne sposoby

w Bolesławiu	mia Pozytywnej Profilaktyki” 10 edycji po 90 min. • warsztaty profilaktyczne (alkohol, narkomania, przemoc), wywiadówka profilaktyczna dla rodziców. Realizator: „Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień”.	lacji rodzinnych, przeciwdziałanie agresji, przemocy, alkoholizmowi, narkotykom i innym nielegalnym substancjom”. Realizator Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień Dominika Wąsik. • wywiadówka profilaktyczna dla rodziców „Zniewolony umysł – budowanie właściwych relacji rodzinnych, przeciwdziałanie agresji, przemocy, alkoholizmowi, narkotykom i innym nielegalnym substancjom”. Realizator Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień Dominika Wąsik.	rozładowania złości”, „Nadużywanie gier”, „Komunikacja bez przemocy”, „Przeciwdziałanie uzależnieniom”. Realizator Akademia Pozytywnej Profilaktyki i Terapii Uzależnień Dominika Wąsik. • warsztaty on-line dla uczniów klas I i II „W rytmie emocji”, klas III „Klik i już wiesz, co możesz”, klas IV i V „Wszyscy inni, każdy równy”, klas VI nt. „Kolory życia. O roli emocji w życiu”, klasy VII „W sieci”, klasy VIII „Pod kontrolą. Trening antystresowy”.
Zespół Przed-szkolno – Szkolny w Laskach	• Spektakl profilaktyczny dla przedszkolaków i uczniów „Wielkie hece w bibliotece”. Realizator „Jacek Flacht Teatr dla dzieci i Młodzieży”.		

Instytucją, która udziela wsparcia finansowego osobom i rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy domowej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bolesławiu.

Wykres 2. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu przemocy domowej w latach 2018-2020. Źródło: dane GOPS Bolesław.

Z materialnej formy pomocy świadczonej przez GOPS w 2018 roku skorzystała 1 rodzina (3 osoby w rodzinie), w 2019 i 2020 roku nie było takich rodzin.

Osobom dotkniętym przemocą w rodzinie jest udzielana pomoc w formie wsparcia psychologicznego oraz pracy socjalnej.

Tab. 4. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa przez Zespół Interdyscyplinarny. Źródło: GOPS Bolesław.

Formy poradnictwa	2018	2019	2020
medyczne	0	0	0
psychologiczne	14	3	3
prawne	0	3	0
socjalne	14	6	4
zawodowe i rodzinne	14	2	0

Zarówno sprawcy, jak i ofiary przemocy kierowani byli przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny do uczestniczenia w spotkaniach w Punkcie Informacyjno- Konsultacyjnym dla Osób Uzależnionych i Ofiar Przemocy w Rodzinie. W roku 2018 podczas dyżurów udzielono 801 porad, w tym dotyczące przemocy – 46. Zarejestrowano – 18 osób uwięzanych w przemoc, w tym 4 sprawców, 10 osób doznających przemocy, 4 dzieci. Ilość udzielanych porad przez specjalistów:

- porady prawne - 23,
- porady psychologiczne - 163,
- psychoterapeuta udzielił 92 porady,
- specjalista psychoterapii uzależnień udzielił 218 porad,
- specjalista psychoterapii uzależnień udzielił 265 porady,
- porady interwencyjno – wspierające - 16.

Łącznie z poradnictwa specjalistycznego prowadzonego w Punkcie skorzystały w 2018 roku 142 osoby w sposób ciągły lub jednorazowy.

W roku 2019 udzielono 630 porad, w tym dotyczących przemocy – 14. Zarejestrowano – 9 osób uwięzanych w przemoc, w tym 2 sprawców, 6 osób doznających przemocy, 1 świadka przemocy.

Ilość udzielanych porad przez specjalistów:

- porady prawne - 14,
- porady psychologiczne - 123,
- psychoterapeuta udzielił 15 porad indywidualnych oraz przygotował tematycznie 12 spotkań grupowych w ramach funkcjonowania Treningu umiejętności wychowawczych oraz Grupy socjalizacyjnej,
- specjaliści psychoterapii uzależnień udzielili 466 porad.

Łącznie z poradnictwa specjalistycznego prowadzonego w Punkcie skorzystało w 2019 roku 111 osób.

W roku 2020 udzielono 599 porad, w tym 249 teleporad, dotyczących przemocy – 25. Zarejestrowano – 6 osób uwiękanych w przemoc, w tym 2 sprawców, 4 osoby doznające przemocy.

Ilość udzielanych porad przez specjalistów:

- porady prawne - 10, w tym 4 teleporady,
- porady psychologiczne - 190, w tym 90 teleporad. Psycholog przygotował tematycznie 16 spotkań w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych dla rodziców i opiekunów,
- specjaliści psychoterapii uzależnień udzielili 399 porad, w tym 155 teleporad.

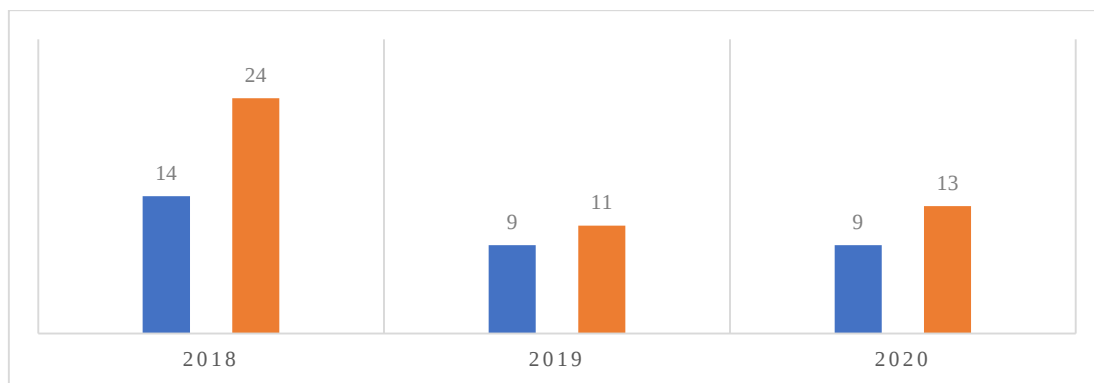
Łącznie w 2020 r. z poradnictwa specjalistycznego prowadzonego w Punkcie skorzystało 116 osób.

W rodzinach dotkniętych przemocą domową często występuje problem alkoholizmu. Zdarza się, że rodziny te borykają się także z innymi dysfunkcjami. Liczba wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego rozpatrywanych przez GKRPA:

- 2018 rok – 27 wniosków,
- 2019 roku – 20 wniosków,
- 2020 roku – 21 wniosków.

Rodziny, w których występuje problem uzależnień mogą skorzystać z pomocy GOPS. W ostatnich trzech latach z pomocy GOPS z tytułu alkoholizmu korzystała następująca liczba rodzin i osób w rodzinach:

Wykres 3. Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2018-2020. Źródło: dane GOPS Bolesław.

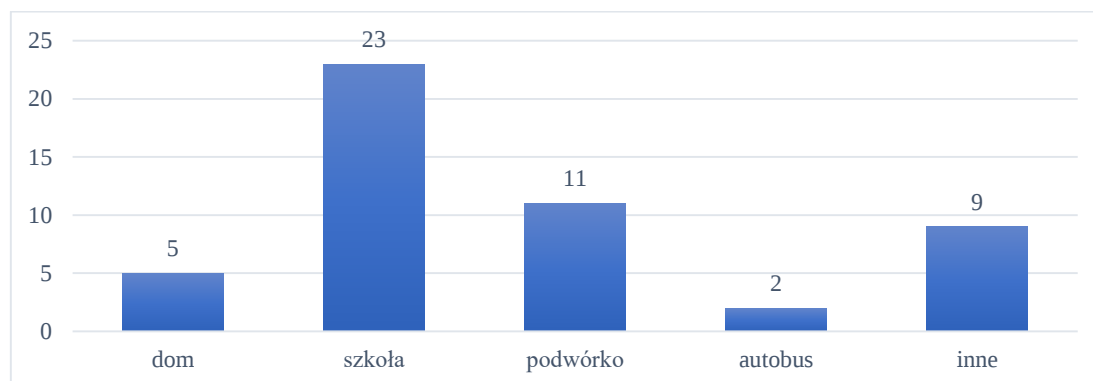
3.2. Diagnoza zjawiska przemocy w perspektywie ankiet

3.2.1 Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród uczniów z terenu Gminy Bolesław na temat zjawiska przemocy

Ankietę wypełniło 71 uczniów, 32 chłopców, 39 dziewcząt, w wieku od 7 do 18 lat (7-9 lat 4 ankiety, 10-12 lat 20 ankiet, 13-15 lat 44 ankiety, 16-18 lat 3 ankiety).

33 pytanym uczniom spotkało się ze zjawiskiem przemocy, 38 osób stwierdziło, iż nie spotkało się z nim. Najwięcej badanych osób spotkało się z przemocą w szkole (41,8%) oraz na podwórku (20%). Na przemoc domową wskazało 9,1% badanych.

Wykres 4. Miejsca występowania przemocy. Źródło: badania ankietowe uczniów Gminy Bolesław.

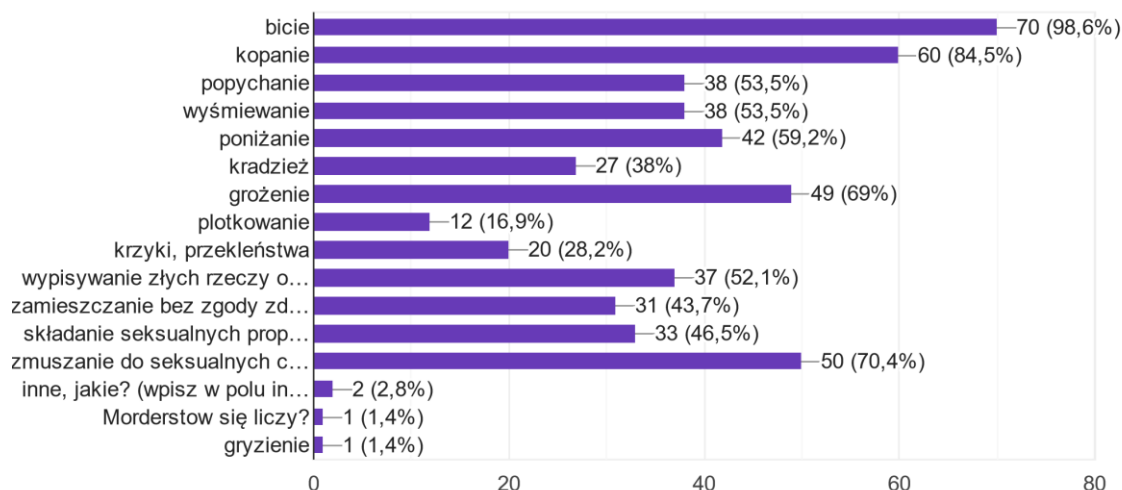

Pytanie dotyczące świadomości uczniów w obszarze identyfikacji różnych zachowań, które składają się na zjawisko przemocy przyniosło następujące wyniki¹:

Wykres 5. Zachowania, które składają się na zjawisko przemocy. Źródło: badania ankietowe uczniów Gminy Bolesław.

2. Co według Ciebie jest przemocą? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

71 odpowiedzi

Badani mają świadomość różnych zachowań, które składają się na przemoc fizyczną, psychiczną oraz seksualną.

¹**Wykres 5. Legenda** (w kolejności): bicie, kopanie, popychanie, wyśmiewanie, poniżanie, kradzież, grożenie, plotkowanie, krzyki, przekleństwa, wypisywanie złych rzeczy o koleżance/koleżce w Internecie: na Facebooku, na innych portalach społecznościowych, zamieszczanie bez zgody zdjęć w Internecie, składanie seksualnych propozycji, zmuszanie do seksualnych czynów, inne.

20 z 71 ankietowanych uczniów stwierdziło, iż było ofiarą przemocy. Pytani wskazali następujące osoby, od których doznali przemocy:

Wykres 6. Kto wobec Ciebie stosował przemoc? Źródło: badania ankietowe uczniów Gminy Bolesław.

Głównymi sprawcami przemocy wobec uczniów byli ich koledzy i koleżanki.

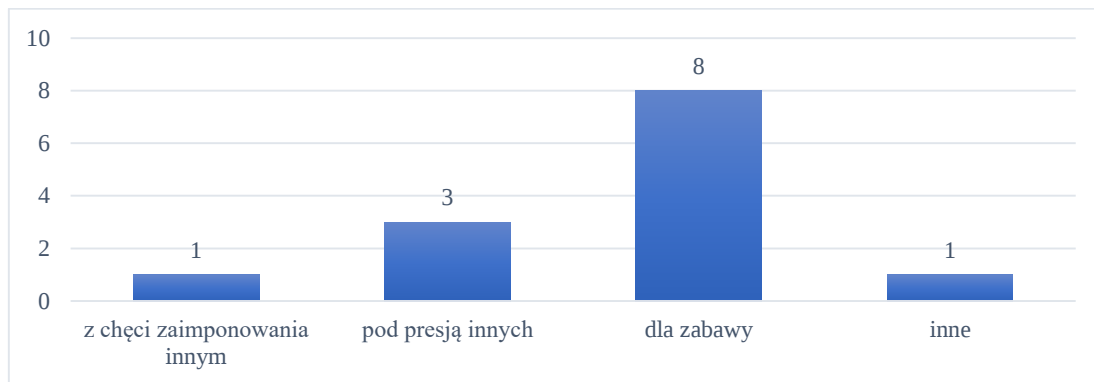
Na pytanie: *Jaką przemoc wobec Ciebie stosowano?* respondenci odpowiedzieli (w nawiasie podano ilość wskazań):

- plotkowanie (5),
- bicie (4),
- wyśmiewanie (4),
- krzyczano na mnie, przeklinano (3),
- popychanie (2),
- poniżanie (2),
- dawano seksualne propozycje (2),
- zmuszano do seksualnych czynów (2),
- kopanie (1),
- grożenie (1),
- wypisywano o mnie złe rzeczy w Internecie: na Facebooku, na innych portalach społecznościowych (1),
- zamieszczono bez zgody moje zdjęcia w Internecie (1),
- inne (1).

Wśród rodzajów przemocy, która stosowano przeważa przemoc psychologiczna (plotkowanie, wyśmiewanie, poniżanie), następnie przemoc fizyczna (bicie, popychanie).

8 ankietowanych uczniów przyznało się do stosowania przemocy, 63 odpowiedziało, że nie stosowało przemocy. Pytani o przyczyny stosowania przemocy udzielili następujących odpowiedzi (można było zaznaczyć kilka odpowiedzi):

Wykres 7. Dlaczego stosowałeś przemoc? Źródło: badania ankietowe uczniów Gminy Bolesław.

Uczniowie pytani o działania, jakie podjęliby będąc świadkami przemocy odpowiedzieli (w nawiasie podano ilość wskazań):

- stanął(a)bym w obronie pokrzywdzonego (43),
- zgłosił(a)bym osobie dorosłej (42),
- przyglądał(a)bym się (3),
- udawał(a)bym, że nie widzę (3)
- bał(a)bym się, nie reagował(a)bym (2),
- podjąłbym/podjęłabym inne działania (2): powiadomienie policji, przerwanie.

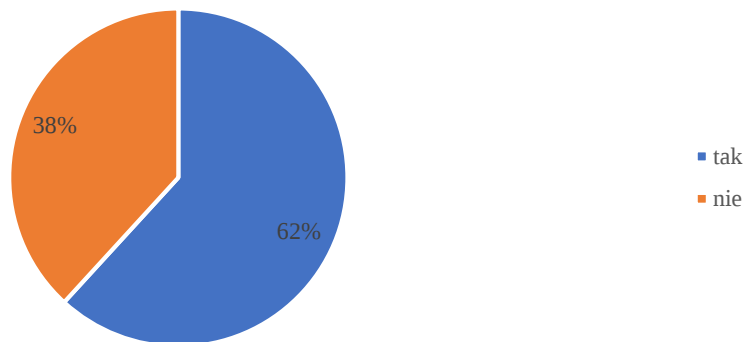
W opinii uczniów, osoba doznająca przemocy powinna zwrócić się (w nawiasie podano ilość wskazań): do rodziców (56), nauczycieli (33), do dyrektora szkoły (24), na policję (41), nie mówić nikomu (4), do innej instytucji (1).

3.2.2 Ankieta przeprowadzona wśród dorosłych mieszkańców na temat występowania zjawiska przemocy domowej w Gminie Bolesław

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bolesław na lata 2022-2028 zapytano dorosłych mieszkańców Gminy o zjawisko przemocy. Ankietę wypełniły 144 osoby, mieszkańcy gminy Bolesław w wieku od 13 lat. Wśród nich było 111 kobiet, 31 mężczyzn, w 2 ankietach brak danych odnośnie płci.

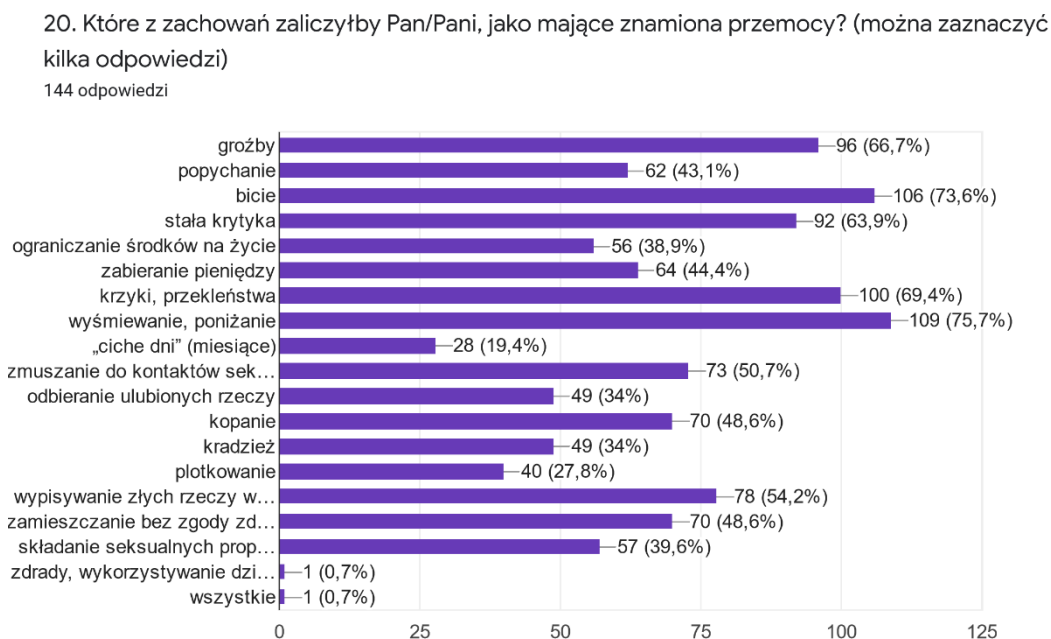
89 osób stwierdziło, iż w gminie Bolesław występuje zjawisko przemocy domowej, 55 osób było przeciwnego zdania.

Wykres 8. Występowanie przemocy w Gminie Bolesław. Źródło: badania ankietowe mieszkańców Gminy Bolesław.

Respondenci pytani o zachowania, które można zaliczyć do zachowań mających znamiona przemocy, wskazali na²:

Wykres 9. Występowanie przemocy w Gminie Bolesław. Źródło: badania ankietowe mieszkańców Gminy Bolesław.

Odpowiedzi wskazują na występowanie u respondentów świadomości różnych rodzajów przemocy – fizycznej, psychicznej, ekonomicznej i seksualnej.

13,2% (19 osób pytaných) było ofiarą przemocy, 33,3% (48 osób) zna rodzinę w Gminie, w której występuje przemoc, 20,8 % (30 osób) było świadkiem przemocy domowej. Najwięcej osób

² Rys.9. Legenda (w kolejności): groźby, popychanie, bicie, stała krytyka, ograniczanie środków na życie, zabieranie pieniędzy, krzyki, przekleństwa, wyśmiewanie, poniżanie, „ciche dni” (miesiące), zmuszanie do kontaktów seksualnych, odbieranie ulubionych rzeczy, kopanie, kradzież, plotkowanie, wypisywanie złych rzeczy w Internecie: na Facebooku, na innych portalach społecznościowych, zamieszczanie bez zgody zdjęć w Internecie, składanie seksualnych propozycji, inne, jakie?

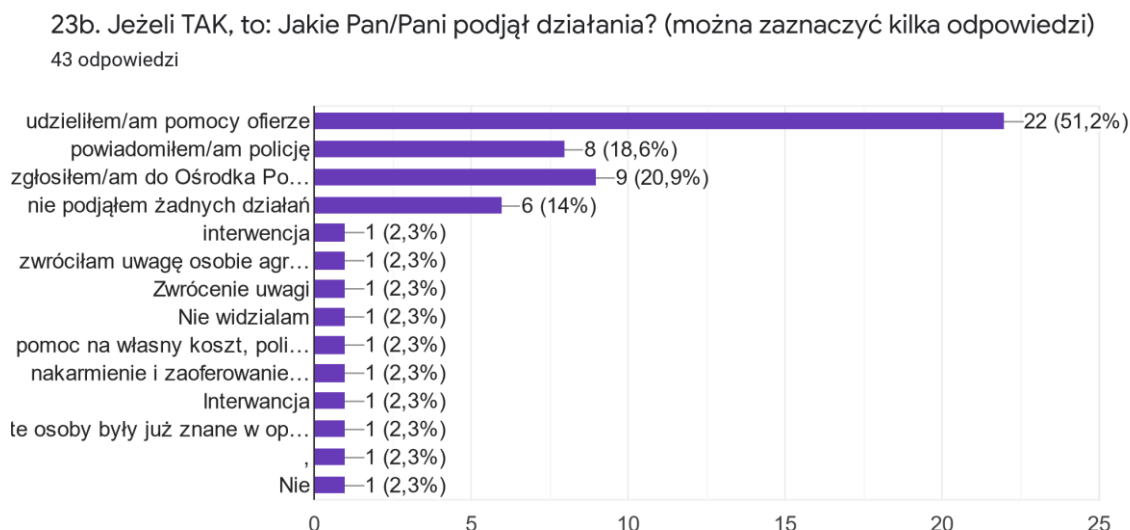
doświadczyło przemocy w domu, drugie miejsce pod względem występowania przemocy, to podwórko, a następnie szkoła.

Wykres 10. Miejsca występowania przemocy w Gminie Bolesław. Źródło: badania ankietowe mieszkańców Gminy Bolesław.

Świadkowie przemocy podjęli następujące działania:

Wykres 11. Działania podejmowane przez świadków przemocy. Źródło: badania ankietowe mieszkańców Gminy Bolesław.

Respondentów zapytano również o zadania, jakie można podjąć w celu ograniczenia przemocy w rodzinie:

- utworzenie punktu pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych (21 osób),
- założenie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (30 osób),
- organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy (19 osób).

3.3. Analiza SWOT

OBSZAR UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe - profesjonalna kadra do pracy ze sprawcami przemocy oraz z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie - prowadzenie działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych - prowadzenie poradnictwa oraz interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie - funkcjonowanie w Gminie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - programowanie działań podejmowanych w Gminie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	- ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy - niechęć zarówno ofiar, jak i sprawców przemocy do współpracy z ZI
SZANSE	ZAGROŻENIA
- zwiększająca się dostępność wsparcia psychospołecznego i prawnego dla ofiar przemocy w rodzinie - wzrost liczby i dostępności profesjonalnej kadry pracującej z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie - podejmowanie działań informacyjnych dotyczących problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie - zmiana postaw społecznych wobec przemocy domowej - wzrost świadomości o problemie uzależnień i przemocy domowej - skuteczne przepisy prawne dotyczące zapobiegania przemocy domowej - rozbudowanie współpracy z sektorem pozarządowym - skuteczne programy pracy ze sprawcą przemocy	- wzrost agresywnych zachowań u dzieci i młodzieży, brak pozytywnych wzorców w rodzinie - brak konsekwentnych działań w stosunku do sprawców przemocy domowej, poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc - bezrobocie - uzależnienia - rozpad rodzin - istniejące w społeczeństwie przekonania i stereotypy dot. przemocy, przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy domowej - brak skutecznych rozwiązań prawnych chroniących ofiary - wydłużony tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną, niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów, nadużywanie zawieszania kar

IV. REALIZATORZY PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Realizatorami Programu są następujące podmioty:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bolesławiu (GOPS),
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA),
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny (ZI),
- Policja,
- Sąd Rejonowy w Olkuszu,
- Prokuratura Rejonowa w Olkuszu,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olkuszu (PCPR),
- placówki oświatowo – wychowawcze gminne i powiatowe,
- gminne placówki kultury,
- placówki ochrony zdrowia działające na terenie gminy,
- organizacje pozarządowe oraz instytucje kościelne na podstawie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- oraz inne instytucje i organizacje prowadzące działalność w obszarze interwencji Programu.

V. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie są:

- mieszkańcy Gminy Bolesław,
- osoby doświadczające przemocy w rodzinie, w tym dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych, osoby starsze, osoby niepełnosprawne;
- sprawcy przemocy w rodzinie;
- świadkowie przemocy w rodzinie;
- osoby, instytucje, podmioty zajmujące się profesjonalnie udzielaniem wsparcia społecznego.

VI. ZAŁOŻENIA ORAZ CELE I ZADANIA PROGRAMU

6.1. Założenia programu

Tworzenie skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie obejmuje następujące obszary działań, skierowane do różnych odbiorców.

1) Działania uprzedzające (diagnozujące, informacyjne, edukacyjne) kierowane do ogółu społeczeństwa, a także osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie:

- podejmowane w ramach profilaktyki,
- ukierunkowane są na promocję zdrowej rodziny, reprezentującej ogólnie pozytywne wartości i styl życia,
- zapobieganie przemocy w rodzinie.

2) Działania interwencyjne, skierowane do dwóch grup odbiorców:

- osoby doznające przemocy – działania opiekuńcze,
- osoby stosujące przemoc w rodzinie - działania pouczające i izolujące.

3) Działania wspierające, kierowane do ofiar przemocy:

- psychologiczne,
- pedagogiczne,
- terapeutyczne i inne.

4) Działania korekcyjno-edukacyjne, kierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

Program oparty jest na następujących zasadach:

- wzajemnej współpracy i współdziałania organów administracji publicznej, instytucji, organizacji pozarządowych, kościołów, policji i sądów, innych środowisk i osób fizycznych, uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio lub bezpośrednio z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i jej negatywnym następstwom,
- jawności działań podmiotów realizujących zadania programowe z poszanowaniem godności, tak ofiary, jak i sprawcy,
- szczególnej ochrony dzieci, zachowaniem ich prawa do wychowywania się w rodzinie, osób starszych i niepełnosprawnych w zakresie właściwej opieki i pielęgnacji, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

Konsekwentna realizacja Programu pozwoli na właściwą organizację prac Zespołu Interdyscyplinarnego oraz powinna mieć wpływ na upowszechnienie wśród służb społecznych pracy przy zastosowaniu metody interdyscyplinarnej.

6.2. Cele programu

6.2.1 Cel główny Programu

Tworzenie systemu skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu zmniejszenia rozmiarów zjawiska przemocy, zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie.

6.2.2 Cele szczegółowe Programu

Cel główny programu będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- 1) tworzenie zintegrowanego systemu współdziałania lokalnych instytucji i organizacji w obszarze przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy;
- 2) rozwój kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;
- 3) zwiększenie skuteczności i dostępności form pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 4) zmiana sposobu funkcjonowania sprawców przemocy w rodzinie;
- 5) zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy w rodzinie.

CEL 1.

Tworzenie zintegrowanego systemu współdziałania lokalnych instytucji i organizacji w obszarze przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy.

Zadania planowane do realizacji	Rezultaty działań	Realizatorzy i Partnerzy	Wskaźniki (w ujęciu rocznym)					
			2022	2023	2024	2025	2026	
Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego. Działanie ciągłe.	1) co najmniej 4 spotkania zespołu rocznie 2) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, min. 1/rok 3) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, 4) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie, 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bolesławiu Partnerzy: Policja, służba zdrowia, placówki oświatowe, GKRPA,						1) liczba spotkań zespołu 2) liczba sprawozdań zawierających diagnozę problemu przemocy w rodzinie w Gminie Bolesław 3) liczba podjętych działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie 4) liczba zainicjowanych interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie 5) liczba rozprawdzonych informacji 6) liczba zainicjowanych działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

	lokalnym, 6) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.							
Wypracowanie i wdrożenie systemu współdziałania pracowników poszczególnych instytucji i organizacji w sytuacji zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie. Działalność grup roboczych. Działanie ciągłe.	1) posiedzenia grup roboczych rocznie, min. 12 posiedzeń 2) uczestnictwo w posiedzeniach przedstawicieli instytucji partnerskich: min. 80% obecności, 3) prowadzenie procedur Niebieska Karta, 4) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, 5) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, 100% rodzin objętych monitoringiem 6) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bolesławiu Partnerzy: Policja, służba zdrowia, placówki oświatowe, GKRPA,						1) liczba posiedzeń grup roboczych 2) frekwencja przedstawicieli poszczególnych instytucji i organizacji biorących udział w posiedzeniach grup roboczych 3) liczba wszczętych procedur Niebieska Karta 4) liczba prowadzonych procedur Niebieska Karta 5) liczba opracowanych planów pomocy w indywidualnych przypadkach 6) liczba rodzin objętych monitoringiem 7) liczba opinii sporządzonych przez pedagoga, 8) liczba wniosków do GKRPA, 9) liczba powiadomień o popełnieniu przestępstwa, 10) liczba wniosków do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację

								dziecka, 11) liczba osób skierowanych do programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy 12) liczba osób skierowanych do poradnictwa specjalistycznego w PCPR
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Przewidywane efekty dla celu 1:

- poprawa współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi działania służące zapobieganiu przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy,
- wzrost skuteczności realizowanych działań poprzez łączenie zasobów, wymianę informacji, zwiększenie spektrum oddziaływania.

CEL 2.**Rozwój kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.**

Zadania planowane do realizacji	Rezultaty działań	Realizatorzy i Partnerzy	Wskaźniki (w ujęciu rocznym)					
			2022	2023	2024	2025	2026	
Szkolenie osób realizujących zadania w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Działania cykliczne.	1) szkolenia specjalistyczne dla osób przeprowadzających interwencję oraz dla specjalistów pracujących z osobami doświadczającymi przemocy domowej, 2) szkolenie członków zespołu interdyscyplinarnego; 3) poznawanie dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy;	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partnerzy: Instytucje szkoleniowe, poradnie, NGO						1) liczba osób uczestniczących w szkoleniach 2) liczba przeprowadzonych szkoleń 3) liczba osób uczestniczących w wizytach studyjnych

Przewidywane efekty dla celu 2:

- profesjonalizacja kadry instytucji o organizacji działających w obszarze zapobiegania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy,
- wzrost skuteczności działań poprzez wdrażanie skutecznych programów interwencyjnych.

CEL 3.**Zwiększenie skuteczności i dostępności form pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.**

Zadania planowane do realizacji	Rezultaty działań	Realizatorzy i Partnerzy	Wskaźniki (w ujęciu rocznym)					
			2022	2023	2024	2025	2026	
Poradnictwo rodzinne, psychologiczne i prawne dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Działanie ciągłe.	100% osób doznających przemocy ma możliwość skorzystania z poradnictwa specjalistycznego	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partnerzy: Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie						1) liczba specjalistów zaangażowanych w świadczenie porad 2) liczba osób objętych poradnictwem
Interwencja kryzysowa. Działanie ciągłe.	100% osób doznających przemocy w rodzinie ma możliwość skorzystania z interwencji kryzysowej	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej						liczba osób/rodzin objętych interwencją kryzysową
Praca socjalna z osobami dotkniętymi przemocą. Działanie ciągłe.	100% rodzin, w których występuje problem przemocy w rodzinie jest objętych pracą socjalną	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej						liczba rodzin objętych pracą socjalną

Inicjowanie i realizowanie programów profilaktycznych (warsztatów, szkoleń) kierowanych do dzieci i młodzieży. Działanie ciągłe.	100% dzieci szkolnych objętych programem rocznie	Jednostka koordynująca: Szkoly Partnerzy: Policja, placówki kultury						liczba dzieci objętych warsztatami, szkoleniami
Realizacja kompleksowych działań ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Działanie ciągłe.	1) współpraca z instytucjami prowadzącymi hostele, domy samotnych matek, 2) kierowanie na grupy wsparcia ofiar przemocy: 100% osób, 3) praca socjalna z osobami doświadczającymi przemocy: 100% osób, 4) poradnictwo prawne, psychologiczne: 100% osób, 5) 60% osób objętych kompleksowym programem wsparcia	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partnerzy: GKRPA, Szkoły, Policja, NGO, Służba zdrowia						1) liczba osób objętych kompleksowym wsparciem 2) liczba realizowanych działań 3) liczba partnerów uczestniczących w programie

Przewidywane efekty dla celu 3:

- zwiększenie skuteczności prowadzonych oddziaływań,
- zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom przemocy,
- kompleksowa poprawa sytuacji osób doświadczających przemocy w rodzinie.

CEL 4.**Zmiana sposobu funkcjonowania sprawców przemocy w rodzinie.**

Zadania planowane do realizacji	Rezultaty działań	Realizatorzy i Partnerzy	Wskaźniki (w ujęciu rocznym)					
			2022	2023	2024	2025	2026	
Działania korekcyjno-edukacyjne skierowane do sprawców przemocy w rodzinie: - PCPR - Punt Konsultacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Bolesławiu. Działanie ciągłe.	Stworzenie możliwości udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla 100% osób stosujących przemoc w rodzinie	Jednostka koordynująca: Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie Partnerzy: Instytucje szkoleniowe, NGO, GOPS						1) liczba osób skierowanych do wsparcia 2) liczba osób objętych wsparciem 3) liczba osób, które zakończyły wsparcie 4) liczba osób – sprawców przemocy, którzy po zakończeniu wsparcia nie stosują przemocy

Działania podejmowane w ramach procedury Niebieska Karta wobec sprawców przemocy. Działanie ciągłe.	Objęcie działaniami w ramach procedury NK 100% sprawców przemocy domowej	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partnerzy: GKRPA, Szkoły, Policja, NGO, Służba zdrowia,						1) liczba osób objętych działaniami 2) liczba zakończonych procedur Niebieska Karta ze względu na ustanie przemocy
---	--	---	--	--	--	--	--	---

Przewidywane efekty dla celu 4:

- zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar w rodzinie poprzez objęcie oddziaływaniem sprawców przemocy,
- systematyczny spadek liczby rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty, w tym szczególnie ponownie wszczynanych procedur w tej samej rodzinie.

CEL 5.

Zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy w rodzinie.

Zadania planowane do realizacji	Rezultaty działań	Realizatorzy i Partnerzy	Wskaźniki (w ujęciu rocznym)					
			2022	2023	2024	2025	2026	
Działania informacyjno-edukacyjne skierowane do społeczności lokalnej podejmujące problematykę przemocy w rodzinie. Działania cykliczne.	1) zamieszczanie informacji na stronach internetowych UG, GOPS, szkół, 2) popularyzacja założeń tworzonego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz działań podejmowanych w ramach realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy, np.: spotkania sołeckie, Rada Gminy, wywiadówki dla rodziców, gablota w UG 3) opracowanie lub pozyskanie materiałów informacyjnych tj. ulotek, informatorów, poradników i rozpowszechnienie ich w miejscach użyteczności publicznej	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partnerzy: GKRPA, Szkoły, Policja, NGO, Służba zdrowia						1) liczba opublikowanych informacji na stronach internetowych 2) liczba potwierdzonych zgłoszeń o podejrzeniu stosowania przemocy domowej 3) liczba opracowanych lub pozyskanych materiałów informacyjnych

Realizacja i uczestnictwo w kampaniach społecznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, propagujących konstruktywne formy współżycia w rodzinie. Działania cykliczne.	1) organizowanie lokalnych kampanii społecznych kierowanych do osób doświadczających przemocy w rodzinie, świadków przemocy oraz osób stosujących przemoc: 1 kampania rocznie, 2) współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w realizacji akcji edukacyjnych i kampanii mających na celu zmianę świadomości społecznej w obszarze przemocy w rodzinie: ilość partnerów kampanii, 3) udział w kampaniach o zasięgu ponadlokalnym: 1 kampania rocznie	Jednostka koordynująca: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partnerzy: Policja, NGO, placówki oświatowe, placówki kultury, GKRPA						1) liczba zorganizowanych kampanii 2) liczba partnerów społecznych zaangażowanych do współpracy 3) liczba kampanii o zasięgu ponadlokalnym, w których gmina bierze udział
--	--	--	--	--	--	--	--	---

Przewidywane efekty dla celu 5:

- wzrost świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie,
- wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na sygnały mogące świadczyć o przemoc domowej,
- wzrost świadomości społecznej na temat różnych rodzajów przemocy,
- zmiana postaw społecznych.

VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Każdy podmiot będący realizatorem zadań w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu Gminy, ale także dotacje ze źródeł zewnętrznych, pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów. Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszym Programie będą:

- budżet Gminy Bolesław,
- budżet Samorządu Województwa,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- inne środki.

Źródła finansowania zadań realizowanych przez Gminę Bolesław i jej jednostki określone są w prognozie budżetowej na rok 2022. Szacunkowy roczny koszt realizacji programu w kolejnych latach przedstawia się następująco:

2022 – 10 200 zł

2023 – 10 404 zł

2024 – 10 612 zł

2025 – 10 824 zł

2026 – 11 040 zł

VIII. ZASADY MONITOROWANIA PROGRAMU ORAZ WERYFIKOWANIA JEGO ZAŁOŻEŃ

Monitoring i ewaluacja programów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych zadań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez, np. zmianę regulacji prawnych, powstanie nowych problemów społecznych. Elementami systemu monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym,
- roczna ocena wdrażania Programu.

Raz w roku Przewodniczący Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego przygotowuje sprawozdanie z realizacji Programu oceniając poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego również będzie wnioskował o aktualizację Programu i/lub przyjęcie nowych celów strategicznych, operacyjnych czy zadań. Wskaźniki realizacji poszczególnych zadań zostały wskazane przy opisie zadań.

Program będzie podlegał ewaluacji na przestrzeni kolejnych 5 lat. Ewaluacja powinna:

- sprzyjać rozwojowi instytucji pomocy społecznej i projektów, które są w niej realizowane,
- przyczyniać się do wzrostu skuteczności działań i odpowiedzialności osób, które te działania realizują,
- pomóc odpowiedzieć na pytanie: czy kierunek działań programu jest właściwy.

Sposób kontroli realizacji programu:

1. W terminie do dnia 30 marca każdego roku Przewodniczący Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego składa Wójtowi Gminy Bolesław oraz Radzie Gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, w którym zawarte są również działania prowadzone przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny.
2. Sporządzanie przez GOPS sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

ZAŁĄCZNIKI

ANKIETA nr 1

ANKIETA

SKIEROWANA DO DZIECI I MŁODZIEŻY Z TERENU GMINY BOLESŁAW NA TEMAT ZJAWISKA PRZEMOCY

Ankieta, jaką masz przed sobą jest całkowicie anonimowa, a Twoje wypowiedzi posłużą do analizy statystycznej. Bardzo prosimy o szczere jej wypełnienie.

Wiek: 7-9 lat ☐ 10-12 lat ☐ 13-15 lat ☐ 16-18 lat ☐

Płeć: K M

Przy wybranej odpowiedzi proszę wstawić krzyżyk.

1. Czy spotkałeś/aś się ze zjawiskiem przemocy?

TAK ☐

NIE ☐

1a. Jeżeli Tak: to gdzie? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ w domu
- ☐ w szkole
- ☐ na podwórku
- ☐ w autobusie
- ☐ w innym miejscu (gdzie?).....

2. Co według Ciebie jest przemocą? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ bicie
- ☐ kopanie
- ☐ popychanie
- ☐ wyśmiewanie
- ☐ poniżanie
- ☐ kradzież
- ☐ grożenie
- ☐ plotkowanie
- ☐ krzyki, przekleństwa
- ☐ wypisywanie złych rzeczy o koleżance/koledze w Internecie: na Facebooku, na innych portalach społecznościowych
- ☐ zamieszczanie bez zgody zdjęć w Internecie
- ☐ składanie seksualnych propozycji
- ☐ zmuszanie do seksualnych czynów
- ☐ inne, jakie?.....

3. Czy byłeś/aś kiedyś ofiarą przemocy?

TAK ☐

NIE ☐

3a. Jeżeli Tak: to kto wobec Ciebie stosował przemoc? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ rodzice

- ☐ inni członkowie rodziny, kto.....
- ☐ koledzy/koleżanki
- ☐ inni, kto?.....

3 b. Jaką przemoc wobec Ciebie stosowano?

- ☐ bicie
- ☐ kopanie
- ☐ popychanie
- ☐ wyśmiewanie
- ☐ poniżanie
- ☐ grożenie
- ☐ plotkowanie
- ☐ ukradziono mi moje rzeczy
- ☐ krzyczano na mnie, przeklinano
- ☐ wypisywano o mnie złe rzeczy w Internecie: na Facebooku, na innych portalach społecznościowych
- ☐ zamieszczono bez zgody moje zdjęcia w Internecie
- ☐ dawano seksualne propozycje
- ☐ zmuszano do seksualnych czynów
- ☐ inne, jakie?.....

4. Czy stosowałeś/aś przemoc wobec innych?

TAK ☐

NIE ☐

4a. Jeżeli Tak: dlaczego stosowałeś/aś przemoc? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ z chęci zysku
- ☐ z chęci zaimponowania innym
- ☐ pod presją innych
- ☐ dla zabawy
- ☐ inne odpowiedzi.....

5. Co zrobiłbyś/aś w sytuacji gdybyś był/a świadkiem przemocy? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ zgłosił(a)bym osobie dorosłej
- ☐ stanął(a)bym w obronie pokrzywdzonego
- ☐ bał(a)bym się, nie reagował(a)bym
- ☐ przyglądał(a)bym
- ☐ udawał(a)bym, że nie widzę
- ☐ podjąłbym/podjęłabym inne działania, jakie?.....

6. Jak sądzisz do kogo powinna się udać osoba doznająca przemocy? (możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ do rodziców
- ☐ do nauczycieli
- ☐ do dyrektora szkoły
- ☐ na policję
- ☐ do innej instytucji, jakiej?.....
- ☐ nie mówić nikomu

ANKIETA nr 2

Ankieta - Wypracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Programu Przeciwdziałania Przemocy

Szanowni Mieszkańcy Gminy Bolesław

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przystąpił do wypracowania **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych** oraz **Programu Przeciwdziałania Przemocy**. Strategia i program sprecyzują i zweryfikują najważniejsze problemy społeczne w naszej gminie, a także określą sposoby ich rozwiązywania. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności gminy. Prosimy o poważne potraktowanie ankiety i przemyślane odpowiedzi na zawarte w niej pytania. **Uwaga! Ankieta jest anonimowa!**

Metryczka (proszę wstawić X przy wybranej odpowiedzi):

Płeć: Kobieta ☐ Mężczyzna ☐

Wiek: 13 – 16 ☐ 17 – 25 ☐ 26 – 59 ☐ 60 i więcej ☐

Zawód: uczeń ☐ rolnik ☐ przedsiębiorca ☐ pracownik umysłowy ☐ pracownik fizyczny ☐
☐ emeryt/rencista ☐ bezrobotny ☐ inny (jaki?) ☐

Wykształcenie:

podstawowe ☐ zawodowe ☐ średnie ☐ policealne ☐ wyższe ☐

1. Jak ocenia Pan/i istotność wymienionych problemów społecznych w swoim miejscu zamieszkania?
Proszę wybrać jedną odpowiedź przy każdym z zagadnień.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie					
Ubóstwo					
Alkoholizm					
Narkomania					
Problemy mieszkaniowe					
Zanieczyszczenie środowiska					
Przestępczość					
Starzenie się społeczeństwa					
Przemoc w rodzinie					
Niepełnosprawność					
Bezdomność					

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

2. Jakie problemy społeczne osób niepełnosprawnych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi

- ☐ Brak akceptacji w środowisku
- ☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ Utrudniony dostęp do świadczeń medycznych (np. do rehabilitacji)
- ☐ Brak oferty zajęć kulturalnych, edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych
- ☐ Brak zorganizowanych form spędzania czasu
- ☐ Ubóstwo i bieda
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Utrudniony dostęp do usług opiekuńczo-pielęgniacyjnych
- ☐ Utrudniony dostęp do budynków użyteczności publicznej
- ☐ Inne (jakie?)

DZIECI I MŁODZIEŻ

3. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? *prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
- ☐ Przemoc ze strony rodziców
- ☐ Przemoc rówieśnicza
- ☐ Zaniedbania wychowawcze
- ☐ Zaniedbania socjalne (niedożywienie, higiena)
- ☐ Używanie alkoholu
- ☐ Palenie papierosów
- ☐ Zażywanie narkotyków, dopalaczy
- ☐ Chuligaństwo i przestępczość
- ☐ Brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży,
- ☐ Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- ☐ Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,
- ☐ Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego
- ☐ Inne (jakie?)

RODZINY

4. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? *prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Nieporadność życiowa
- ☐ Ubóstwo
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Alkoholizm
- ☐ Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
- ☐ Niedostateczny dostęp do poradnictwa psychologiczno - prawnego
- ☐ Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
- ☐ Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- ☐ Inne (jakie?)

5. Jakie Pana/i zdaniem są przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych? *Można wybrać kilka odpowiedzi.*

- ☐ Ubóstwo
- ☐ Niski poziom umiejętności wychowawczych
- ☐ Uzależnienia
- ☐ Przemoc w rodzinie

- ☐ Wielodzierzność
- ☐ Niepełnosprawność/długotrwała choroba
- ☐ Niskie dochody
- ☐ Niepełna rodzina
- ☐ Inne, jakie?.....

SENIORZY

6. Czy uważa Pan/i, że oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca w gminie?

- a) tak b) raczej tak c) raczej nie d) nie e) trudno powiedzieć

7. Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? *prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Izolacja społeczna (samotność)
- ☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ Niepełnosprawność
- ☐ Choroby
- ☐ Niezdolność do samoobsługi
- ☐ Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu
- ☐ Ubóstwo i bieda
- ☐ Brak akceptacji w środowisku
- ☐ Utrudniony dostęp do usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych
- ☐ Utrudniony dostęp do placówek medycznych
- ☐ Utrudniony dostęp do placówek kulturalnych
- ☐ Inne (jakie?)

8. Jakie są według Pana/i główne potrzeby starszych osób w Państwa środowisku lokalnym? *Można wybrać kilka odpowiedzi.*

- ☐ Pomoc materialna
- ☐ Wykonywanie ciężkich prac domowych
- ☐ Dostarczanie gotowych obiadów do miejsca zamieszkania
- ☐ Prowadzenie aktywizacji społecznej osób starszych, w tym edukacyjnej kulturalnej, sportowej, turystycznej, rekreacyjnej
- ☐ Usługi opiekuńczo - pielęgnacyjne
- ☐ Doradztwo i załatwianie spraw urzędowych
- ☐ Wykonywanie wszystkich prac domowych
- ☐ Wsparcie emocjonalne
- ☐ Programy zdrowotne
- ☐ Pobyt seniora w domu dziennego pobytu (8-godzinny pobyt od poniedziałku do piątku w placówce zapewniającej posiłki, zajęcia, rehabilitację ruchową, opiekę pielęgniarstwa, miejsce do wypoczynku, towarzystwo innych seniorów)
- ☐ Możliwość uczestnictwa w klubie seniora
- ☐ Uczestnictwo w zajęciach edukacyjnych, kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych
- ☐ Inne, jakie?.....

OPIEKA ZDROWOTNA

9. Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? *prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Dłgie oczekiwania w kolejce
- ☐ Dłgi okres oczekiwania na usługi medyczne (odległe terminy wizyt)
- ☐ Krótkie godziny przyjęć
- ☐ Mała liczba lekarzy specjalistów
- ☐ Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych
- ☐ Inne (jakie?)

EDUKACJA

10. Jak ocenia Pan/i infrastrukturę edukacyjną w gminie?

- a) bardzo dobrze b) dobrze c) ani dobrze, ani źle d) źle

11. Czy ilość żłobków/przedszkoli/szkół w gminie jest wystarczająca?

- a) tak b) nie c) nie wiem

12. Czy oferta edukacyjna jest przystosowana do osób niepełnosprawnych?

- a) tak b) nie c) nie wiem

13. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? *prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Niedostateczny dostęp do placówek wychowania przedszkolnego
- ☐ Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki
- ☐ Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- ☐ Brak żłobków
- ☐ Brak stołówek szkolnych
- ☐ Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych
- ☐ Inne (jakie?)

SPORT I KULTURA

14. Czy na terenie gminy jest wystarczająca liczba obiektów rekreacyjnych i sportowych?

- a) tak b) nie c) nie wiem

15. Czy w gminie organizowane są imprezy/wydarzenia o charakterze kulturalnym?

- a) tak b) nie c) nie wiem

16. Czy w gminie jest wystarczająca liczba obiektów obsługujących imprezy/wydarzenia kulturalne?

- a) tak b) nie c) nie wiem

17. Czy organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, itp.) angażują się społecznie, np. udzielając pomocy potrzebującym lub organizując wydarzenia sportowe i kulturalne?

- a) tak b) nie c) nie wiem

18. Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? *prosimy o zaznaczenie (X) 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
- ☐ Niewykorzystany potencjał wiejskich świetlic - brak systematycznych działań
- ☐ Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu
- ☐ Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
- ☐ Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
- ☐ Brak oferty zajęć sportowych dla osób dorosłych
- ☐ Inne (jakie?)

PRZEMOC

19. Czy w naszej gminie występuje zjawisko przemocy domowej?

TAK ☐

NIE ☐

20. Które z zachowań zaliczyłby Pan/Pani, jako mające znamiona przemocy? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

☐ groźby

☐ popychanie

☐ bicie

☐ stała krytyka

☐ ograniczanie środków na życie

☐ zabieranie pieniędzy

☐ krzyki, przekleństwa

☐ wyśmiewanie, poniżanie

☐ „ciche dni” (miesiące)

☐ zmuszanie do kontaktów seksualnych

☐ odbieranie ulubionych rzeczy

☐ kopanie

☐ kradzież

☐ plotkowanie

☐ wypisywanie złych rzeczy w Internecie: na Facebooku, na innych portalach społecznościowych

☐ zamieszczanie bez zgody zdjęć w Internecie

☐ składanie seksualnych propozycji

☐ inne, jakie?.....

21. Czy był Pan/Pani ofiarą przemocy?

TAK ☐

NIE ☐

22. Czy zna Pan /Pani w naszej gminie rodzinę, w której stosowana jest przemoc domowa?

TAK ☐

NIE ☐

23. Czy był Pan/Pani świadkiem przemocy domowej?

TAK ☐

NIE ☐

23a. Jeżeli Tak: to gdzie? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

☐ w domu

☐ w szkole

☐ na podwórku

☐ w autobusie

☐ w innym miejscu (gdzie?).....

23b. Jeżeli TAK, to: Jakie Pan/Pani podjął działania? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

☐ udzieliłem/am pomocy ofierze

☐ powiadomiłem/am policję

☐ zgłosiłem/am do Ośrodka Pomocy Społecznej

☐ inne, jakie?.....

☐ nie podjąłem żadnych działań

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ

24. Poniżej są wymienione zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie gminy. Proszę używając skali od 1 do 10 ocenić, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej z cyfr ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zadaniem.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10
mało ważne *bardzo ważne*

1	Utworzenie punktu informacyjnego w gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy dla osób bezrobotnych	
2	Utworzenie punktu pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	
3	Utworzenie Dziennego Domu Pomocy Społecznej	
4	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej	
5	Mieszkania chronione, lokale socjalne	
6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	
7	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	
8	Założenie grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych	
9	Założenie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	
10	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	
11	Założenie wolontariatu	
12	Organizowanie kurów i szkoleń dla osób poszukujących pracy	
13	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów	
14	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych	
15	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin	
16	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	
17	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	
18	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	
19	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	
20	Edukacja rodzin	
21	Pozyskiwanie środków unijnych na kwestie społeczne	
22	Wykorzystanie budynków gminy na nowe inwestycje społeczne	
23	Zwiększenie ilości imprez sportowych i kulturalnych	
24	Działania na rzecz aktywizacji społeczności gminy / wsi	
25	Zwiększenie ofert instytucji wspierających rodzinę	
26	Szersza oferta pożytecznego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	
27	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu:

.....
.....

Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej

.....

..... **DZIĘKUJEMY!**